

Анастасія ГАЩЕНКО,

студентка філологічного факультету

Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОПИСІВ У ЛІРИЧНИХ ТЕКСТАХ Т. ШЕВЧЕНКА

Опис – один із видів монологічного авторського мовлення. Саме поняття «опис» або «описові тексти» різними дослідниками трактується по-різному. Метою опису є словесне представлення людини, предмета, явища, події; вибір основних властивостей. Опис як тип мовлення тісно пов'язаний з людиною (портретом), місцем (сценою) та умовами (ситуацією), в яких відбувається дія [2, с. 137]. Мета художнього опису – створити образне, яскраве враження від теми, викликати у читача певне ставлення.

Оскільки вербальний текст художнього твору має першооснову вигаданого світу, то референтами цього світу завжди будуть вигадані об'єкти і ситуації. Вигаданість репродукованого світу художнього твору створює значущість засобів його вираження.

Ліричні тексти є особливими формами літературного мистецтва, які відображають почуття, емоції та внутрішній світ автора. Роль описів у ліричних текстах є надзвичайно важливою, оскільки вони допомагають створити атмосферу, передати настрій та доповнити образність поезії [1].

Тарас Шевченко, видатний український поет і художник, у своїх творах вдало використовував елементи описів для створення неповторної поетичної атмосфери. Його ліричні тексти відзначаються глибоким емоційним змістом та багатством образів, що частково досягається завдяки вмілому використанню описових прийомів.

Ідентифікуюча функція тексту типу «опис» дозволяє авторові мовними засобами висловити, насамперед, фізичні, перцептивно сприйнятні ознаки об'єкта дійсності, куди спрямовано увагу мовця. З цією метою Т. Шевченко використовує у своїй ліриці такі жанрові різновиди опису: опис-портрет, опис-пейзаж.

По-перше, описи у ліриці Т. Шевченка допомагають змалювати образи та пейзажі, які стають фоном для вираження почуттів та емоцій автора. Його поезія вражає здатністю викликати живі образи в уяві читача. Наприклад, у поезії «Тече вода з-під явора» Шевченко використовує яскраві образи рідної землі та краси української природи:

Тече вода із-за гаю

Та понід горою.

*Хлюпоцуться качаточка
Помеж осокою.. [3].*

По-друге, описи в ліричних текстах виконують функцію символічного вираження почуттів та емоцій. Вони можуть відображати внутрішній стан автора, його думки та відчуття, а також передавати його сприйняття світу. Наприклад, зображення сходу сонця може символізувати радість або надію, як-от у поезії «Світає, край неба палає»:

*...Світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає [3].*

Крім того, Шевченко вміло використовує описи для створення образів своїх персонажів. Він деталізує зовнішність та характери своїх героїв, що дає змогу читачеві краще зрозуміти їхні почуття та мотивації. Наприклад, у вірші «У нашім раї на землі» Шевченко створює живописний образ головної героїні – звичайної української матері, який допомагає розкрити її внутрішній світ та соціальні й гендерні проблеми:

*Весела, рада, Боже мій!
Несе додому свого Йвана. ...
Щасливая! [3].*

Описи впливають на ритм та римування ліричного тексту, створюючи мелодійну та гармонійну композицію. Автор використовує їх для створення контрастів у звучанні. Це додає виразності та музикальності поетичному висловлюванню.

Таким чином, описовий текст, що є мовною структурно-семантичною та лексичною моделлю, у ліриці Т. Шевченка виконує функцію не лише художньо-естетичного, але й прагматичного засобу, вказуючи на місце, час подій у художньому творі, а також є засобом ідентифікації та оцінки довколишнього світу та персонажів. Завдяки описам ліричний текст як поетичне висловлювання набуває в текстах Т. Шевченка образності, символізму та мелодійності.

Художні описи допомагають читачеві краще зрозуміти почуття та емоції автора, а також зануритися у світ поезії з її унікальними образами та атмосферою. Використання елементів описів у ліричних текстах Т. Шевченка є невід'ємною частиною його поетичного мистецтва. Його образи природи та людей вражають своєю виразністю та глибиною.

Література

1. Іваненко С. М., Карпусь А. К. Лінгвостилістична інтерпретація тексту: Підр. Київ: КДЛУ, 1998. 180 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
3. Шевченко Т. Поезія 1847-1861. Зібрання творів у шести томах. URL: litopys.org.ua/shevchenko/shev2.htm